

Medför lagstadgad personlig assistans verklig delaktighet och ett självständigt liv?

10 september 2015, Hanaholmen

Delaktighet och självständigt liv

- **Erfarenheter av införandet av personlig assistans**
 - Före och efter LSS
 - Resultat från Socialstyrelsens kartläggning 2015
- **Övrigt**
 - Betydelsen av LSS-reformen
 - Betydelsen av institutionsavveckling
 - Betydelsen av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Ansvarsfördelning i Sverige

- **Hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen:** Landstingens och kommunernas ansvar för hälso- och sjukvård och sociala insatser
- **Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS):** Rätt till särskilda stödinsatser för personer med stora och varaktiga funktionsnedsättningar
- **Socialförsäkringsbalken (allmän socialförsäkring):** Ekonomisk ersättning till personlig assistans (vid förekomst av "grundläggande behov" med minst 20 t/vecka)

LSS från år 1994

- underlätta det dagliga livet för personer med omfattande funktionsnedsättning
- främja full delaktighet i samhällslivet
- ge största möjliga inflytande över hur insatserna ges

Innan LSS

- ”Handikapputredning”: Omfattande behov hos personer med funktionsnedsättning, otillräckliga stödinsatser, bristande tillgång till delaktighet i samhället.

Kartläggning av personlig assistans

- av Socialstyrelsen 2015 www.sos.se
- Skillnaderna i insatsens utformning i olika kommuner - egna riktlinjer i 164 av totalt 290 kommuner
- Förekomst av begränsningar i personlig assistans
- Konsekvenser av avslag (ändrade rutiner för handläggning från år 2007)

LSS insatser – aktuell statistik

- Cirka 67 400 personer har en eller flera LSS-insatser
- Cirka 89 procent av dessa insatser rör personer med utvecklingsstörning, autism eller AST (personkrets 1)
- Cirka 33 800 personer har daglig verksamhet
- Cirka 25 800 personer har insatsen bostad med särskild service för vuxna
- **Cirka 20 000 personer har personlig assistans**

Källa: SOS

Personlig assistans

- **Personlig assistans med assistansersättning (från FK)**
16 000 personer (med i genomsnitt 124 timmar i veckan)
- **Personlig assistans enligt LSS (från kommuner)**
4 000 personer (med i genomsnitt 44 timmar i veckan)
- Antal avslag på nyansökningar och antalet indragningar av statlig assistansersättning har ökat (p.g.a. förändringar i bedömningen av grundläggande behov och intensifiering av omprövningar)

Regiformer för personlig assistans

• Kommunens egen regi	Totalt ca 40 %	43 % (35% FK)
• Privata företag	Totalt ca 50 %	50% (54 % FK)
• Övriga	Totalt ca 10 %	
Assistanskooperativ		6 % (9 % FK)
Den enskilde själv		1 % (2 % FK)

Tillsyn av IVO – Inspektion för vård och omsorg www.ivo.se

- Klagomål och anmälningar om missförhållanden enligt Lex Sarah
- 924 enskilda företag –tillstånd för personlig assistans från IVO (maj 2015)

Begränsningar för assistans

- För vilka aktiviteter?
- För grundläggande behov?
- För vilka personliga behov?
- För vilken form av hushållsarbete?
- För stöd som förälder?
- Med geografiska begränsningar?
- Med maxgräns för beslut (i väntan på FK-beslut)?
- Med gränser för ersättning beträffande omkostnader?

(Ersättning 2015 - schablonbelopp 284 kr per assistanstimme)

Från statlig assistansersättning till kommunens LSS- assistans

Efter avslut på FK (åren 2009-2012):

- ca 50 % fick assistans enligt LSS av kommunen
 - ca 20% fick hemtjänst enligt SoL
 - ca 20 % fick varken assistans eller hemtjänst
-
- 25% fick neddragning av assistansen efter att statlig assistans avslogs
 - 2% fick ökade antal timmar av kommunen

Personalens kompetens* – enligt kommunerna

- Alla har kompetens 8 %
- Fler än hälften har kompetens 32%
- Saknar kännedom om kompetens inom andra verksamheter (privata och kooperativ) 86%
- Knappt hälften av kommuner har rutiner för möjligheten att träffa personal/assistenten innan beslutet om anställning tas
- ...men det uppges vara vanligt att man är delaktig vid anställning/val av assistent
- 70 % av kommunerna anger brukarens delaktighet vid upprättande av genomförandeplaner

(*som anges i Socialstyrelsens rekommendationer)

Anhöriganställningar – med för- och nackdelar

- Delaktighet
- Brukarens önskan
- Anhörigstöd
- Kompetens hos anhöriga
- Kontinuitet
- Frihet
- Betald insats av anhöriga
- Hinder för självständighet?
- Hinder för självbestämmande?
- Hinder för anhörigas yrkeskarriär?
- Hinder för avlastning av närstående?
- Hinder för delaktighet i samhället?
- Risker vid missförhållanden?

Kartläggningens slutsats

- efter 21 år med personlig assistans

I Sverige har cirka 20 000 funktionshindrade personlig assistans.

Rätten till personlig assistans har medfört betydelsefulla förändringar för berörda personer.

....men kartläggningen 2015 visar att:

- kommunernas olika riktlinjer skapar ojämlika villkor
- ersättningsnivåer och möjlighet att få assistans vid arbete, studier, fritidsaktiviteter och städning skiljer sig beroende på var man bor

Förslag angående LSS och assistans

- Personkretsen behöver ses över
- Behov av ledsagning behöver tillgodoses
- Boendestöd enligt LSS bör utredas
- Individperspektivet behöver stärkas

- Skillnader i ersättningsnivåer behöver minska
- Orsaker till minskning av timantalet behöver utredas

SOS 2015-09-01

Hinder/hot

Missbruk av reformer

- orsakas av få - drabbar många
- medför strikta regelverk
- medför kontroller
- medför känslan av att bli kontrollerad och ifrågasatt

Ekonomiska förutsättningar/besparingar i kommuner

- leder till återhållsamhet i bedömningar
- leder till beslut om begränsande riktlinjer

Riktning mot delaktighet, inflytande och självständigt liv

- Kunskap om
mänskliga
rättigheter
- Ändrade
attityder

Förändrade attityder

- Från patient till medborgare
- Från isolering till samhällets gemenskap = Avveckling av institutioner
- Från behövande till person med förmågor och möjligheter
- Från välgörenhet till mänskliga rättigheter
- Från experternas objekt till deltagare och en som kan påverka

FN-konventionens betydelse

- **Gäller i Sverige från 2009**
- **Nationella funktionshinderspolitiska mål och lokaler planer**
- **Regelbunden inrapportering till FN:s övervakningskommitté**
 - Första rapport lämnades 2011 med ”skuggrapport” av funktionshindersorganisationer
 - Övervakningskommitténs synpunkter på Sverige 2014
 - Nästa rapport till FN jan 2019

Positiva kommentarer från FN:s övervakningskommitté

- Teckenspråk – ett av fem nationella minoritetsspråk enligt språklagen
- Endast 1,5% av barnen utbildas utanför det ordinarie skolsystemet (efter familjens beslut)
- Sekretess i valsystemet, utveckling av flexibelt stöd för väljare
- Personer med utvecklingsstörning och med psykiatriska sjukdomar får rösta
- Engagemang i det internationella funktionshinderspolitiska arbetet
- 22 statliga myndigheter ska genomföra arbetet utifrån konventionen

Anmärkningar från FN:s övervakningskommitté - några exempel

- Diskrimineringslagen om tillgänglighet kräver mer än 10 anställda
- Förekomst av flerfaldig diskriminering; funktionsnedsättning, kön, etnicitet
- Arbetslöshet hos personer med funktionsnedsättning
- Låg representation av personer med funktionsnedsättning i det offentliga livet och inom politiken
- **Neddragningar i personlig assistans!!**

Tack för ordet!

